

Предговор

Сред великите учения, които могат да бъдат намерени в древния санскритски епос „Махабхарата“, няма друго, което да е толкова необикновено и скъпоценно като „Божествената песен“¹. Откакто „Бхагавадгита“ (или накратко „Гита“) е дошла от устните на бог Кришна, за да уталожи бурните чувства на неговия ученик и приятел Арджуна, тя е донесла душевен покой на още безброй неспокойни сърца и е дала сила на още хиляди уморени души. Нейната цел е да издигне търсещия човек от ниските сфери на отхвърлянето на нещата до едно по-висше състояние на съществуването, при което желанията са мъртви и мъдрецът живее в спокойно и постоянно съзерцание, докато умът и тялото му са заети активно със задълженията в живота му.

„Бхагавадгита“ е свещено писание, посветено на йога. Думата *йога* буквално означава съюз и под нея се разбира хармония с божествения Закон; идеята е да станеш едно с божествения Закон, подчинявайки всичките си енер-

¹ „Бхагавадгита“ е наричана „Песента на Бог“ или „Божествената песен“. – Б. пр.

гии, които отиват навън. За да постигнеш това, е нужен баланс, равновесие, така че душата, съюзна с божествената ѝ Същност, да не бъде подвластна на болка и удоволствие, желание и отблъскване и на всякакви други „двойки противоположности“, между които неподготвените хора се люшкат непрекъснато напред-назад. Ето защо умереността е основният лийтмотив в „Гита“; тя е хармониращият елемент за всички съставни аспекти на човека, карайки ги да трептят в съвършено съзвучие с Единното, или Върховната същност. Това е целта, която Кришна поставя пред своя адепт Арджуна. Той трябва да се научи да не бъде привличан от привлекателното, нито да бъде отблъскван от отблъскващото, а вместо това да вижда и двете проявления на Бога, така че те да бъдат уроци за напътствие, а не окови на неговото робство. Сред хаоса и бъркотията в света той трябва да вижда божествения мир, изпълнявайки съвестно всяко свое задължение, не заради плодовете от действията си, а просто защото това е негов дълг. Неговото сърце е олтар, а любовта към Бога е пламъкът, който гори там. Всичките му действия, физически и мисловни, са жертвоприношения, които биват полагани на този олтар и веднъж щом това бъде направено, той вече не трябва да се интересува от тях.

И навярно, за да бъде урокът още по-впечатляващ, той е даден на едно бойно поле – Курукшетра. Арджуна, принцът-воин, трябва да защити титлата на брат си и да унищожи узурпатора, който потиска страната му. Негово задължение като принц и като воин е да се бие за освобождаването на народа си и за възстановяването на реда и мира. Предстоящият сблъсък е още по-мъчителен за Арджуна, защото от двете страни на бойното поле стоят негови близки приятели и родственици, което изпълва сърцето му с мъка заради конфликта на дълга. Може ли той да убива онези, на които дължи обич, и да потъпква връзките на кръвта? Да разрушаваш семейни връзки, е грях; да оставяш хората в жестоко робство, също е грях. Кой е правилният път? Справедливостта трябва да тържествува, защото в противен случай законът няма да бъде зачитан, но как да убиваш без грях? Отговорът е посланието на тази книга: не преследвай никакъв личен интерес към ставащото около теб; изпълнявай задълженията си, които произтичат от положението ти в живота; осъзнай, че космическият бог Ишвара е деятел, който придвижва една могъща еволюция, завършваща с блаженство и покой; отъждествявай се с Него чрез преклонение, следвай дълга си като

дълг, бий се без страст и ревност, без гняв и ненавист. Така действията ти няма да коват вериги, ще постигнеш единство с божествената си същност и душата ти ще бъде свободна.

Такъв е очевидният завет на тази свещена книга. Но тъй като всичко в нея е символично, ние можем да видим в битката при Курукшетра бойното поле на човешката душа, а в синовете на цар Дхритараштра (видимия образ на злото) – враговете, които тя среща по пътя си. Арджуна е олицетворение на борещата се душа на ученика, а бог Кришна – Логосът¹ на тази душа. Така разказът за древната митологична битка дава напътствие на хората в покъсни времена и учи търсещата душа как да върви по стръмния трънлив път, който води към душевния покой. Тези божествени уроци са за всички такива души на Изток и на Запад, защото Пътят е един, макар да има различни имена, и всички души следват една и съща цел, макар да не разбират своето единство.

Ани Безант

¹ В древната философия логосът е божествената причина, която действа като основополагащ принцип на Вселената. – Б. пр.

I.

Отчаянието на Арджуна

Тази първа глава предлага обща историческа рамка на събитията в „Бхагавадгита“. Една срещу друга са изправени две армии, на Кауравите и Пандавите, на които предстои да влязат в братоубийствената битка при Курукшетра. Главният герой Арджуна е в една колесница с бог Кришна, който не е участник във войната, а само негов съветник и колесничар. Основните въпроси, които се повдигат тук, са: „Морално ли е да се убива?“ и „Каква е ползата от войната?“. Разказвачът на историята е Санджая, а слушателят – цар Дхритараштра.

Дхритаращра¹ каза:

О, Санджая, кажи ми какво се случи на свещеното поле Курукшетра, където моите синове се събраха, готови за битка срещу Пандавите².

Санджая каза:

Когато видя строената армия на Пандавите, принц Дурьодхана [най-големият брат от Кауравите] се приближи към учителя си Дрона и произнесе тези думи:

„О, учителю, виж това могъщо войнство, строено в боен ред от сина на Друпада, твоя талантлив ученик.

Това са герои и могъщи стрелци, равни в боя на Бхима и Арджуна: Ююдхана, Вирата и великият колесничар Друпада.

¹ Сляп цар, син на легендарния отшелник Вяса, който имал сто сина – Кауравите. Разказвачът на историята Санджая първоначално е колесничар на Дхритаращра, а по-късно става негов висш сановник. – Б. пр.

² Пандавите са петима братя: Юджищхира, Бхима, Арджуна, Накула и Сахадева, формално синове на цар Панду, отраснали в двора на цар Дхритаращра заедно с Кауравите, които са техни братовчеди. – Б. пр.

Там са и Дхрищакету и Чекитана, доблестният цар на Каши, и Пуруджит, и Кунтибходжа, и Шайбия, който е бик сред мъжете.

Там са и нашите предводители, о, най-добър сред брамините. Чуй и техните имена:

Бхишма, Карна и Крипа, победителя в много битки; а също Ашватхама, Викарна, Саумадати, наред с теб самия.

И още много други герои, готови да дадат живота си за мен, всичките изкусни в боя и въоръжени с всевъзможни оръжия.

Но нашите сили изглеждат недостатъчни, макар и предвождани от Бхишма, докато тяхната армия е достатъчно мощна, макар и командвана от Бхима.

Затова всички трябва да устояват твърдо своите позиции, бранейки Бхишма.“

Тогава, за да вдъхне смелост на Дурьодхана, най-старият от Кауравите [Бхишма] наду своята раковина, която отекна като лъвски рев.

Сетне изведнъж проехтяха още раковини, литаври, барабани, тимпани и рогове и звукът стана оглушителен.

След това, стоейки прави във величествена колесница с впрегнати бели коне, Кришна и Арджуна надуха своите божествени раковини.

И този гръмлив шум внесе смут в сърцата на синовете на Дхритаращра, изпълвайки небето и земята.

Тогава, виждайки Кауравите готови за бой, Арджуна, на чисто знаме е изобразена маймуна, грабна лъка си и каза на Кришна:

„О, Господарю на земята, насочи колесницата ми между тези две армии, че да видя онези, които желаят да се бият с мен в предстоящата битка.

Аз искам да видя онези, които са дошли тук, за да се бият за Дурьодхана, злия син на Дхритаращра.“

Тъй рече Арджуна и великият Кришна спря великолепната колесница между двете армии.

И застанал там между двата бойни строя, Арджуна видя бащи, дядовци, учители, чичовци, тъстове, благодетели, синове, внуци и другари, изправени да се бият един срещу другото.

И обзет от огромно съжаление, той изрече тъжно следните думи: „О, Кришна, виждайки всички тези мои родственици, строени и готови за битка, крайниците ми отслабват, устата ми пресъхва, тялото ми трепери и косите ми настръхват.

Лъкът Гандива¹ се изплъзва от ръката ми, цялата ми кожа гори, умът ми се върти и не мога да се държа на краката си.

Пред очите ми се мяркат мрачни знамения, о, Кешава², и не виждам каква е ползата от това да убивам мои роднини.

Защото аз не желая победа, о, Кришна, нито царства, нито наслади. За какво са ми царства, удоволствия, та дори и животът,

¹ Божественият лък на Арджуна, направен от бог Брахма. – Б. пр.

² Едно от имената на Кришна в „Бхагавадгита“, което в превод означава „убиецът на демона Кеши“. – Б. пр.

щом хората, заради които искаме тези неща, са се събрали тук за война, готови да дадат живота си за богатства?

Учители, бащи, синове, дядовци, вуйчовци, тъстове, внуци и девери – всички те са наши роднини.

Аз не искам смъртта им, дори те да са готови да убият мен, о, Кришна, дори за престола на трите свята¹ и още по-малко за тази земя!

Какво удовлетворение може да ни донесе да избием синовете на Дхритаращра, о, Джанардана²? Ако го сторим, ние самите ще станем грешници, макар те да са злодеи.

Затова ние не трябва да посягаме на синовете на Дхритаращра. Защото какво хубаво може да има в това да погубваме наши близки, о, Кришна?

¹ Според индуистката философия Вселената се състои от три свята: небе, земя и атмосфера; по-късно небе, земя и долен свят. – Б. пр.

² Друго име на Кришна. – Б. пр.

Когато един род бива изстребен, с него си отиват и изконните семейни традиции. А ако традициите умрат, настъпва беззаконие.

Уви, ние сме изправени пред това да извършим голям грях, щом сме готови да убиваме наши родственици за царства и наслади!

Ако синовете на Дхритаращра с оръжие в ръка ме убият в битка, невъоръжен и не-оказващ съпротива, така за мен ще бъде по-добре.“

Санджая каза:

Сломен от мъка, тези думи изрече Арджуна. И захвърляйки лъка и стрелите си, седна в колесницата си по средата на бойното поле.

Така завършва първата глава на славната „Бхагавадгита“ от Упанишадите, наука за Вечното, свещена книга за йога и диалог между бог Кришна и Арджуна.